

סקירת פסקי דין של בתי הדין הרבניים

במדור זה נסקור פסקי דין אחדים של בתי הדין הרבניים שניתנו בחודשים האחרונים שיש בהם חידוש או עניין מיוחד. פסקי הדין הנסקרים התפרסמו על ידי הנהלת בתי הדין הרבניים והם מצויים באתר של הנהלת בתי הדין הרבניים ובמאגרים משפטיים.

נציג שלושה פסקי דין. הראשון ניתן על ידי בית הדין ברחובות, והוא עוסק בכשרות היוחסין של ילד שנולד לפונדקאית נכרית מזרע של הבעל ומביצית של האישה של בני זוג יהודים נשואים. השני ניתן על ידי בית הדין בחיפה, והוא עוסק בשאלה אם ניתן לסדר גט לאור הסכמת בני הזוג להתגרש כשברקע תלוי ועומד ערעור על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה שדחה תביעת נזיקין של האישה בגין סרבנות גט. והשלישי ניתן על ידי בית הדין באשקלון, והוא עוסק בהתרת נישואים אזרחיים בלא גט במקום עיגון וחשש הוצאת לעז על העובר.

תיק (אזורי רחובות) 10224-17/1,

מיום ג' בניסן התשע"ה (23.3.2015)

בפני הדיינים: הרב נחום שמואל גורטלר - אב"ד, הרב יהודה שחור, הרב ציון אשכנזי.

פרטי המקרה

"הצדדים הם בני זוג הנשואים זל"ז כדמו"י זה כשתים-עשרה שנים. במשך תקופה של כעשר שנים לא נולדו לצדדים ילדים... בני הזוג עברו הליך של פונדקאות בבי"ח [א] שבעיר טביליסי במדינת גורגיה, היום יש להם ילד בגיל שנה וארבעה חודשים, שנולד מהפרייה חוץ גופית של זרע של הבעל עם ביצית של האישה שהושתלה אצל אם פונדקאית. הצדדים מבקשים לקבוע את יהדותו של הילד".

לכית הדין הוגשו "מסמכים רפואיים שהילד [אלמוני] ו[פלוגני] ו[פלוגנית] עברו בדיקת רקמות (DNA) ומתוצאות הבדיקות עולה שהוריו של הילד [אלמוני] הם [פלוגני] ו-[פלוגנית]".

מאחר שמדובר בפונדקאית לא יהודייה, בית הדין נדרש להכריע בשאלה אם הילד יוכר כיהודי או שהוא חייב להתגייר.

עיקרי הנימוקים

נימוקי פסק הדין נכתבו על ידי הרב גורטלר. חלקו הראשון של פסק הדין הוא העתק של תשובה הלכתית שכתב הרב גורטלר בשנת התש"ע בסוגיית ייחוס יילוד שנולד לפונדקאית נכרית מזרע וביצית של בני זוג יהודים. בשאלה מי היא האם מבחינת ההלכה, האם הביולוגית או האם נושאת ההיריון, הרב גורטלר אומר: "נ"ל שאין ראייה לדבר זה מהתלמוד, ועל כן חייבים במקרים כאלו להכריע בסברה".

בתחילת דבריו פורש הרב גורטלר את משנתו בהפרייה חוץ־גופית, הן בשאלת ההיתר לבצע פעולה זו הן בשאלת הייחוס של היילוד. במקרה של הפרייה חוץ־גופית בבני זוג יהודים, הוא קובע "שאין לאסור כיוון שהעובר מתייחס לבעל הזרע ולבעלת הביצית, ואין לחשוש במקרה זה שהוולד יישא קרובותיו, כיוון שהדרך לעשות התקשרות זו בהסכם, והדבר ידוע מי הם האב והאם של הוולד. והנה מחמת שיש שחששו שהאשה הפונדקית נחשבת לאם של הוולד ע"כ ייקחו פונדקית יהודייה ופנויה. ואם לקחו פונדקאית נכרית יעשו גיור לחומרא".

הרב גורטלר דוחה את הראיות מדיני ערלה וכלאיים לייחוס היילוד לאם הנושאת את ההיריון מן הטעם שלהבדיל מסוגיות אלה, "בעובר הגדל אצל פונדקית שאינו מקבל תכונות מהאם הפונדקית... אין ולד זה מתייחס אחרי האם הפונדקית כלל", והוא מכריע אפוא כשיטת הפוסקים הסבורים שייחוס היילוד נקבע לפי האם הביולוגית.¹

בעניין ייחוס היילוד לבעל הזרע, מביא הרב גורטלר דעת מי שסובר שאין היילוד מתייחס לבעל הזרע מן הטעם שההולדה אינה נעשית בדרך הרגילה, שהיא הקובעת את הייחוס על פי הפסוק "אשר יצא ממעיך הוא יירשך" (בראשית טו, ד), ודוחה אותה: "דמאחר והזרע שהוצא מהביצים שבכיסם יכול להתקשר עם ביצית של האשה ולהפרות אותה כדי שיוולד עובר תקין, וכל החומר הגנטי שיש בזרע רגיל ישנו גם בזרע זה, הרי שזרע

1 לסקירה נרחבת של הנושא והדעות השונות בו, ראה הרב אברהם שטיינברג אנציקלופדיה הלכתית רפואית (מהדורה חדשה, מורחבת, מעודכנת ומתוקנת, התשס"ו). כרך ב, ערך הפרייה חוץ־גופית, עמודה 817 ואילך.

סקירת פסקי דין של בתי הדין הרבניים

זה הוא טוב שיתייחס לאביו, ומה שהיה חסרון בזרע או באברי ההולדה שלא גמרו את הזרע שיצא בצורה הרגילה, והיה צריך התערבות רופא כדי שתתקיים ההפריה, אין בזה כדי לומר שוולדות אלו לא יתייחסו לאביהם. והדרשה שדרש כבוד הרב אינה נראית לי דידוע שאין אדם דורש פסוק אלא א"כ קיבלה מרבתי, ובדורות שלנו אין מי שידרוש פסוקים באופן זה. ולמעשה גם הולדה באופן זה נחשב כיצא ממעיך".

אף על פי שהרב גורטלר מסיק שהיילוד מתייחס לאם הביולוגית, שבנידון זה היא יהודייה, הוא דן בחלק השני של פסק הדין בצורך לגייר לחומרה את הקטין, ומסיק: "מחמת שהרבה מגדולי ישראל כתבו שהבן מתייחס אחר האם שהולידה אותו, הרי הבן צריך לעבור גיור לחומרא".

ואולם במקרה הנידון "הורי הבן מלו אותו לשם יהדות, אולם לא מלו אותו לשם גירות בפני ביה"ד, והתעוררה השאלה שכאשר אנו מגיירים אותו לחומרא אם צריך להטיף ממנו דם ברית בפני בית דין לשם גירות".

שאלה זו נתונה במחלוקת ראשונים ואחרונים. הרב גורטלר מביא מדבריו של הרב יצחק יוסף, הרב הראשי הספרדי, בקונטרס "כללי הגיור"², שהסיק מדברי הרמב"ן (יבמות מז ע"ב, ד"ה ושוב מצאתי) ופוסקים אחרים, שקטן שנימול לשם יהדות אינו צריך הטפת דם ברית בעת הגיור בבית הדין, כדין עבד שהשתחרר וכמו הלוויים במדבר. ברם, הרב גורטלר סבור שיש להבחין בין העבד והלוויים לבין הקטן, שכן "קטן גוי שמלו אותו לשם יהדות לא קיימו בו מצות מילה", ואף על פי שיש מי שסוברים שאין צורך בהטפת דם ברית, הוא מסתמך על דברי ראשונים אחרים (תוספות הרא"ש, יבמות מז ע"ב, ד"ה גר ועבד משוחרר; ר"ן, קידושין לב ע"א בדפי הרי"ף, ד"ה נתגיירתי, ועוד), וגם על הוראתו של הרב יוסף שלום אלישיב זצ"ל, שמי שנימול קודם שנתגייר צריך לטבול ולהטיף דם ברית בבית הדין, ומסקנתו כדעת הרב פיינשטיין שמדבריו בכמה מקומות (שו"ת איגרות משה, יורה דעה, חלק א, סימן קנח; יורה דעה, חלק ב, סימנים קכו, קכח, קלא; יורה דעה, חלק ג, סימנים קה, קט; אבן העזר, חלק א, סימן ז), עולה "שמי שמלו אותו לשם יהדות, אולם לא מלו אותו בפני ג' לשם גרות, ובאים לגיירו, הרי צריך להטיף ממנו דם ברית בפני בית דין, ובמקום צורך גדול שאי אפשר להטיף ממנו דם ברית לשם גרות בפני בית דין פסק להקל".

2 הרב יצחק יוסף "כללי הגיור" ספר הדיינים - התשע"ד 13 (התשע"ה), זמין בקישור www.rbc.gov.il/DocLib1/Kenes2014.pdf

פסק הדין

כיוון שמדובר בבני זוג יהודים, "הוולד שיוולד הוא יהודי ובנם של בעל הזרע והאם שנלקחה ממנה הביצית. אולם מאחר ויש מחמירים שצריך לגיירו נראה שכן צריך לנהוג ולהטבילו בפני בית דין לשם גירות. אולם בכך זה אם מלו אותו לשם יהדות אפי' שלא בפני בית דין, אין צריך להטיף ממנו דם ברית בפני בית דין לשם גירות כיוון שהעיקר להלכה שהוא יהודי גמור". לפיכך, "לאחר ש[אלמוני] טבל לחומרא בפני בית דין לשם גירות, ביה"ד קובע כי [אלמוני] הוא בנם של [פלונני] ו[פלוננית], הוא יהודי והוא כשר להינשא לעלמא".

תיק (אזורי חיפה) 1-899861, מיום כ"ב בסיון התשע"ה (9.6.2015)

בפני הדיינים: הרב יצחק שמואל גמזו - אב"ד, הרב יצחק אושינסקי, הרב ישראל דב רוזנטל.

פרטי המקרה

אישה הגישה לבית הדין בשנת התשע"ג תביעת גירושין ובקשת דמי כתובה נגד בעלה לאחר 14 שנות נישואין בטענה שהוא בוגד בה. הבעל הכחיש את הדברים, אך הסכים עקרונית להתגרש, אלא שמאחר שבפועל לא גירש אותה עקב רצונו לדון בחיוב הכתובה לפני סידור הגט, הגישה האישה תביעת נזיקין לבית המשפט בגין סרבנות הבעל. בהחלטת בית הדין באותה עת נפסק בהתאם לעמדה המקובלת בבתי הדין, שתביעת נזיקין בגין סרבנות גט היא בגדר כפייה³ וכי "טרם קידום הליך הגירושין כולל דיון בשאלת הכתובה, על האשה להמציא אסמכתא לבית הדין כי תביעתה לפסיקת פיצויי נזיקין נמחקה, וכן התחייבות האשה כי לא תגיש תביעה כעין זו כנגד הבעל אף בעתיד, כדי שלא יהיה הדבר בגדר 'חרב המתהפכת' מעל ראשו של הבעל, איום אשר לכשעצמו פוגם בכשרות הגט, כמובא בפסיקה ההלכתית". זאת, אף על פי שבית הדין סבור שאין היגיון בתביעת נזיקין נגד בעל המוכן לגרש, אלא שמבקש לדון בכתובה תחילה, שכן "לא נוכל לשלול לחלוטין אופציה לפסיקת פיצויים אף בנסיבות דנן. לכן גמלה בליבנו ההחלטה להתייחס לתביעה זו כאיום ממשי כנגד הבעל, על כל המשתמע מכך".

3 על מגמות הפסיקה בבתי הדין הרבניים בעניין זה ראה עמיחי רדזינר "לא המדרש עיקר אלא המעשה" - על סידור גט לאחר תביעות נזיקין ועל מדיניות הפרסום של הפסיקה הרבנית" משפטים מה 5 (התשע"ה).

סקירת פסקי דין של בתי הדין הרבניים

ביום י"ב באדר התשע"ה החליט בית המשפט לענייני משפחה לדחות את תביעת הנזיקין, כיוון שעמדת בית הדין בדבר סבירותה של דרישת הבעל לדון בחיוב הכתובה לפני סידור הגט נראתה לו סבירה. על החלטת בית המשפט לענייני משפחה הוגש ערעור, שכאמור לדעת בית הדין סיכוייו להתקבל בערכאה שנייה נמוכים, וקל וחומר בערכאה שלישית, ועתה הבעל עצמו מבקש להתגרש. השאלה העומדת עתה לדיון היא: "האם איום שהסיכון מתוצאותיו נמוך, עדיין מהווה כאיום לכל דבר ומביא לחשש גט מעושה, או שמא אין לייחס משמעות לאיום זה, שיתכן ואינו מאלץ למעשה את הבעל לגרש את האשה ולתת לה גט".

עיקרי הנימוקים

השאלה הראשונה הנידונה בפסק הדין היא אם איום ממוני עתידי הוא בגדר אונס במתן הגט. הנחת המוצא לדיון היא: "שאף אונס ממוני הוא אונס וכפיה בגט", ו"ידוע שאף איום באונס ממוני, הוא אונס וכפיה", ואף שבעניין זה הרמ"א (חושן משפט, סימן רה, סעיף ז) "כתב שיש אומרים שאחד שמאיים על חברו, לא הוא כאונס וכפיה, משום ד'עביד איניש דגזים ולא עביד', כלשונו שם בשם המהרי"ק (שורש קפה)" בית הדין סבור שבנידונו האיום בתביעה הוא בגדר אונס מכמה טעמים: א. במקומות אחרים הרמ"א פוסק שאיום באונס ממוני הוא בגדר אונס. ב. יש הבדל בין איום עתידי לבין איום שכבר מומש פעם אחת בהגשת תביעה. ג. דברי המהרי"ק אמורים באיום לבצע דבר אסור, אך לא כאשר האדם מורה היתר לעצמו (על פי שו"ת לחם רב, סימן רז). ד. איום בביצוע איסור של אדם שאינו שומר תורה ומצוות הוא בגדר איום (על פי הרב אוריאל לביא "סידור גט לאחר חיוב הבעל לפיצוי כספי לאשתו" תחומין כו 160, התשס"ו). ה. בדבר שיש לאדם הנאה ממנו, יש לחשוש שיממש את איומו (על פי הרב לביא, שם).

מלבד זאת, מביא בית הדין מדבריהם של דיינים אחרים, ומסיק "שאיום ממוני זה בדמות תביעה נזיקית, ובהתאם למקרה המצוי, ודאי נחשב אונס וכפיה על הגט".

השאלה השנייה הנידונה בפסק הדין היא אם חיוב כספי נמוך גם הוא בגדר אונס וכפיה. בעניין זה, מביא בית הדין את דעתם של פוסקים האומרים שחיוב ממוני בסכום נמוך אינו בגדר אונס (שו"ת צמח צדק, אבן העזר, סימן רסב, אות ג; שו"ת איגרות משה, אבן העזר, חלק א, סימן קלד; שו"ת היכל יצחק, אבן העזר, חלק א, סימן ב; הרב שלמה דיכובסקי "צעדי אכיפה ממוניים כנגד סרבני גט" תחומין כו 173, התשס"ו). ברם, בית הדין סבור שיש לסייג קביעה זו במקרה הנידון משני טעמים: סכום התביעה היה בסך 30,000 ש"ח, ולא ברור אם הוא בגדר סכום נמוך; מעיון בהחלטת בית המשפט, בית הדין מסיק שהתביעה הייתה לפיצוי בסך 5,000 ש"ח לחודש, ועל כן כעבור זמן מדובר

צהר לח התשע"ה

בסכום גבוה הרבה יותר מ־30,000 ש"ח. לפיכך, בית הדין מסיק בשאלה זו כי "לכל הדעות, בנידון דנן עסקינן בסך תביעה גבוה, שמוגדר כאונס ממון ע"פ הדין בהתאם לסך התביעה".

השאלה השלישית הנידונה בפסק הדין היא אם די בעובדה שסיכוייה של תביעת הנזיקין להתקבל בערעור נמוכים כדי להכשיר את הגט או שמא יש להסיר את האונס לגמרי. ראשית הדיון היא על פי שו"ת מהרי"ק (שורש סג), שכתב שצריך "שיתברר לנו שנשתנה הענין כלומר שאין ביד האנס לאנסו כאשר בתחלה", והוסיף: "ואף על גב דאפשר לומר דעדיין יש כח ביד האנס לאונסו מ"מ כיון שתשש כחו בקצת אין לנו לבדות מלבנו אונס אחר כדי לבטל המעשה הנעשה בפנינו דחשיב כדברים שבלב". בפרשנות דבריו, כותב בית הדין ש"לדעת הבית אפרים מש"כ מהרי"ק שתשש כוחו של האנס, כלומר שהאנס בעצמו הודיע שאין בכוונתו לאנסו יותר. ויש שהבינו 'תשש כוחו' כפשוטו, וכתבו - 'בעינן שיסתלק האונס מכל וכל, ולא יהיה כח בידו לאנסו כלל, וכל שמתירא פן יחזרו לאנסו הוי אונס'".

בהמשך דבריו מביא בית הדין מדבריו של הרב אוריאל לביא, הדין בעניין זה בהרחבה בספרו (שו"ת עטרת דבורה, חלק א, סימן עו), וזו תמציתם: "כל עוד האיום 'על הפרק', עדיין מוגדר המצב כאונס"; "אין לסדר את הגט אלא לאחר שיתברר שאין ביד האנס לאונסו, דהיינו שהבעל כבר אינו מאויים שינקטו כנגדו פעם נוספת באמצעי הכפיה"; "הדרך לבטל את האיום שלא יחשב כאונס היא שאותו אדם שאיים עליו, הוא בעצמו יודיע לו שאין עליו כל איום או אונס", ובמקרה של תביעת נזיקין, צריך "שיבוטל ההליך בבית המשפט, האשה תביא למחיקת התביעה ובית המשפט יבטל את פסק דינו ויחליט שלא יינקטו אמצעים אלו בעתיד". הרב לביא מביא מדברי שו"ת "משכנות יעקב" (אבן העזר, סימן לט, ס"ק יב), שכתב שעולה "מדברי כל הראשונים דבעינן שיסתלק האונס מכל וכל, ולא יהיה כח בידו לאנסו כלל, וכל שמתירא פן יחזרו לאנסו הוי אונס", אף על פי שהבעל מצהיר שהוא מגרש את אשתו מרצונו הטוב.

ומסכם בית הדין את הדיון בשאלה זו: "הרי שהגדרת העניין בפוסקים היא 'עד שיחליש כוחו מכל וכל' וכן 'דבעינן שיסור מעליו האונס מכל וכל ולא תהיה יכולת כלל ביד האנס לחזור ולאנסו' וכן 'רק כשידענו שתשש כוחו של המאנס ואין בידו לאנסו כלל' וכן 'דבעינן שיסתלק האונס מכל וכל, ולא יהיה כח בידו לאנסו כלל, וכל שמתירא פן יחזרו לאנסו הוי אונס' וכן 'עד שיתברר שלא נשאר שום חשש האונס', בהתאם להגדרות הפוסקים שהובאו וצוטטו לעיל, כך שבנסיבות דנן, בהם לא סר עדיין האונס לגמרי, ועדיין קיים איזה חשש למגרש בדמות הערעור שמוגש לבית המשפט המחוזי על דחיית

סקירת פסקי דין של בתי הדין הרבניים

התביעה לפיצויי נזיקין בבית המשפט לענייני משפחה, הוי עדיין בגדר חשש גט מעושה, ובית הדין לא יסדר גט בנסיבות אלו".

החלטה

"אף שהוגשה עתה בקשת הבעל לסידור גט, בית הדין קובע כי לאור האיום המשפטי שעדיין רובץ על הבעל כאמור לעיל, והתביעה לפסיקת פיצויי נזיקין בגין סרבנות גט שהוגשה ע"י האשה לא הוסרה ולא נמחקה (כולל התחייבות שלא לתבוע בעתיד), לא יפתח תיק לסידור גט משום החשש לגט מעושה".

תיק (אזורי אשקלון) 1004753/1, מיום כ"ח בתמוז התשע"ה (15.7.2015)

בפני הדיינים: הרב דוד לבנון - אב"ד, הרב צבי בירנבוים, הרב יעקב מאיר שטיינהויז.

פרטי המקרה

"מדובר בבני זוג ששניהם אזרחי מדינת ישראל וגרים בארץ. והם התחתנו בשנת 2012 בנישואין אזרחיים בלבד, אותו הם בצעו בחו"ל בפראג ונישאו שם אזרחית, ויש להם בת אחת".

האישה טוענת שהבעל "בגד בה, הוא היה אלים כלפיה, הרביץ לה, ונשפט למאסר בגין אלימות, אמנם בגין אלימות כלפי אחרים, ונמצא עתה כמעצר בבית הסוהר. הם פרודים כבר כשנה. בגלל כל הרקע הקשה הזה והפירוד הארוך ביניהם מבחינתה אין כל מקום לחזרה לשלום בית והיא רוצה להתגרש".

"הבעל הכחיש ואמר שהוא לא היה אלים כלפי אשתו... מאשים את אשתו שהיא חיה עם גבר זר בבית. אינו מוכן להתגרש עד שיתברר לו כיצד יתראה עם בתו".

בתחילה פוסק בית הדין שהבעל חייב לגרש ולתת לאישה גט לחומרה, אך מכיוון שלאחר זמן "נודע לבית הדין שהאשה בהריון מגבר אחר שהיא חיה עמו כעת", נדרש בית הדין להכריע אם להתיר את הנישואין בלא גט עקב החשש לעיגון והחשש שיצא לעז על היילוד, שעיבורו היה לפני מתן הגט.

עיקרי הנימוקים

הרב לבנון, שכתב את נימוקי פסק הדין, דן בחלקו הראשון בשאלה היסודית בדבר תוקפם של נישואים אזרחיים בספרות הראשונים והאחרונים, בין היתר בשאלת הכוונה לשם קידושין על ידי ביאה ובתנאים לתחולת החזקה "אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות"⁴.

בפסק הדין, מובאת דעת הרב יוסף אליהו הנקין בספרו "פירושי איברא" (התש"י, סימן ד, עמ' 87-100), ולפיה "מעיקר הדין יש כאן חשש קידושין... שגם הפוקרים בקיום המצוות, רוצים להתקדש כדמו", ומחדש עוד, שאין צורך להתכוון לקנות בביאה, אלא הואיל והם רוצים להיות נשואים זה לזה, ממילא גם בלא ידיעתם חלים קידושי ביאה". בניגוד לזה, סובר הרב לבנון שהרצון למסד את הקשר הזוגי באמצעות נישואים אזרחיים אינו מעיד על רצון להינשא כדת משה וישראל, אלא רק על רצון לקבל את הזכויות שהמדינה מעניקה לזוגות נשואים.

והרב לבנון מסכם את דעות הפוסקים בעניין זה: "לסיכום, העלנו שרוב רובם של הפוסקים, סוברים שבנישואין אזרחיים אין חשש קידושין, ואעפ"כ נהגו לסדר גט לחומרא, ובמקום עיגון לא החמירו". ומדבריו של הרב צירלסון (שו"ת מערכי לב, חלק התשובות, אבן העזר, סימן פז) הוא למד "שהנהגה זו של בתי דין לסדר גט בנישואין אזרחיים הוא לא מעיקר הדין, אלא משום תקנת הצבור שלא יבוא לכלל תקלה, ממילא הדבר נתון לשיקול דעת בי"ד מתי יש להחמיר ומתי להקל, ובמקום צורך בודאי אפשר להקל להתיר בלא גט".

בהמשך דבריו עומד הרב לבנון על ההבחנה בין ימינו לתקופה שנידונה בה באחרונים השאלה הנזכרת: "מאז נכתבו תשובות האחרונים הנ"ל, חל שינוי חברתי גדול בעולם בכלל שהשפיע על יהודים שהתרחקו ממסורת, שינוי זה גרם לכך שיש רבים שנישואים בנישואי תערובת עם גויים, והמתירנות פשטה עד שרבים אינם נישאים כלל, החברה כיום מכירה בזוגות שאינם נשואים כבני זוג ונותנת להם זכויות ונקראים 'ידועים בצבור', ולכן קשה לומר בזמן הזה שקיימת החזקה שאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. במקרה דנן מדובר באנשים שהנהגתם רחוקה מהנהגת 'ישראל הכשרים' (לשון הרמב"ם) והם באים מהורים שנישאו בנישואי תערובת, הרחוקים מערכי תורה ומצוות, כמו כן קיימת אצלם סברת השאגת אריה והחת"ס שהזכרנו שאינם מודעים לאפשרות של קידושי

4 השווה לדיון בתיק (אזורי באר-שבע) 86586/3 מיום י"ג בתשרי התשע"ה (7.10.2014), שנסקר בגיליון הקודם, צהר לז (התשע"ה), עמ' 212-214.

סקירת פסקי דין של בתי הדין הרבניים

ביאה, הם גרים בארץ ועשו מאמץ לצאת לחו"ל כדי להינשא אזרחית, והוכיחו במעשיהם שהם אינם רוצים בנישואים דתיים, ולכן נראה שאין כאן חשש קידושין".

בחלק השני של פסק הדין, הרב לבנון דן בחשש שיצא לעז על היילוד, ואומר שהגם ש"ודאי שהולד לא יהיה ממזר, גם לפי הפוסקים המחמירים ומצריכים גט", עדיין החשש ללעז קיים, ועל כן "כיוון שמעיקר הדין לרוב מניין ובניין של הפוסקים אין לחוש לנישואין, אפשר שאין זה ראוי להצריכה גט, דבר שיוציא לעז ממזרות על הולד".

החשש ללעז של ממזרות מקורו בתלמוד (גיטין פו ע"ב; יבמות כד ע"ב). להלכה, יש מקרים שבהם על אף החשש ללעז יש לתת גט, למשל כשהגט היה פסול מדרבנן והאישה נישאת, שהבעל הראשון חייב לתת לאישה גט, גם אם יש לה ילדים מן הבעל השני, ולעומת זאת כשאין אפשרות שייתן הבעל הראשון גט, אין האישה צריכה להתגרש מבעלה השני, אם יש לה ילדים ממנו עקב החשש ללעז ממזרות (משנה תורה, גירושין, פרק י, הלכה ב; שולחן ערוך, אבן העזר, סימן קנ, סעיף א). הרב לבנון דן באחת ההבחנות שכתב בעל שו"ת "תרומת הדשן" (חלק ב, סימן כא) בעניין זה, ולפיה "לעז יהיה רק אם נחייב את האשה לצאת, אבל אם לא תצא לא יהיה לעז, שיאמרו שרבנן לא היו עושים מעשה חמור להוציא מבעל, אלא אם היה חשש גמור ולכן יצא לעז, משא"כ בנתינת הגט יתלו שחז"ל לרווחא דמילתא החמירו". והוא מסביר את ההבחנה הזאת על פי ה"פרישה" (אבן העזר, סימן קנ, ס"ק ז), האומר ש"העובדה שהאשה נשארת לשבת תחת בעלה, ולא נאסרת עליו, היא ההוכחה שהגט ניתן רק לרווחא דמילתא, מצד אחד היא קבלה גט, אבל מאידך 'שוברו בצדו' שאינה נאסרת, ובמקרה כזה אין לעז על הבנים הוא", לפיכך "בנישואין אזרחיים שהלכה והיתה לאיש אחר וילדה ממנו, הרי אינה יושבת תחת בעלה, לא תהיה הוכחה שהגט ניתן רק לרווחא דמילתא, וממילא יהיה לעז על הילדים, ולפי טעם זה נראה שלא לסדר גט נוסף". והוא מביא עוד כמה טעמים להבחין בין מקרה של נתינת גט פסול לבין נישואים אזרחיים: בנישואים אזרחיים, מדובר בגט ראשון, שיש לו קול, ועל כן יש חשש ללעז, ואילו בנישואים אזרחיים, ניכר לכול שביט הדין לא חשש לאיסור אשת איש, ולכן אם לא יינתן גט, גם אז לא יהיה לעז על הילדים, וגם מדובר בגט לחומרה בלבד.

בסוף פסק הדין הוא מביא את דברי הרב שלמה שפירא, דיין בבית הדין הרבני בנתניה, "שבדק ומצא שכן הוא מנהג בתי הדין בבני זוג שנישאו והתגרשו אזרחית ואח"כ נישאו שנית בין כדמו"י ובין נישואין אזרחיים, שלא מסדרים גט פיטורין לחומרא להתיר הנישואין הראשונים, וטעמא דמילתא הוא כדאמרין, שהדבר יטיל פגם ממזרות על הילדים מהנישואין השניים, וכן נוהגים בתי הדין בעולי מדינות חבר העמים שנישאו נישואין אזרחיים והתגרשו ואח"כ חזרו ונישאו שנית וילדו ילדים, וטעמא כדאמרין,

צהר לח התשע"ה

דלא קבעו להתיר נישואין אלו בגט פיטורין רק לחומרא ולא במקום שיכולה לבוא תקלה על ידי החומרא, שיצא לעז על הילדים".

פסק הדין

"ביה"ד פוסק וקובע כי נישואיהם האזרחיים של בני הזוג לא תפסו על פי ההלכה, ולכן יש להתיר את נישואיהם האזרחיים, ומורים לפקיד הרישום במשרד הפנים לעדכן את מעמדם האישי של הצדדים בהתאם להחלטה זו".